

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

OZIQ-OVQAT TEXNOLOGIYASI YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI OSHIRISHDA TERMINOLOGIK VA LEKSIK BOYLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

Jamalova Dilafruz Komiljon qizi

Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15176481>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oziq-ovqat texnologiyasi sohasidagi talabalar kasbiy kompetentligini oshirishda terminologik va leksik boylikni takomillashtirishning ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada oziq-ovqat texnologiyasining tez rivojlanayotgan soha sifatida talabalar faqat texnik va texnologik bilimlarni emas, balki soha terminologiyasini va leksikasini ham o'zlashtirishlari zarurligi ta'kidlanadi. Terminologik bilimlarni oshirish usullari, shu jumladan texnik so'zlar bazasini kengaytirish, amaliy mashg'ulotlar, multidisipliner yondashuv va innovatsion texnologiyalarni qo'llash kabi metodlar muhokama qilinadi. Leksik boylikni oshirish talabalar kommunikatsiya kompetentligini rivojlantirishda va ularning kasbiy malakalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetentlik, oziq-ovqat texnologiyasi, terminologik bilim, leksik ko'nikmalar, texnik so'zlar, amaliy mashg'ulotlar, innovatsion texnologiyalar.

Аннотация. В статье рассматривается важность повышения профессиональной компетенции студентов в области пищевых технологий через улучшение их терминологической и лексической базы. Подчеркивается, что в быстро развивающейся области пищевых технологий студентам необходимо не только осваивать технические и технологические знания, но и понимать специфическую терминологию и лексику отрасли. В статье обсуждаются различные методы улучшения терминологической осведомленности, такие как расширение технического словаря, практические занятия, междисциплинарный подход и использование инновационных технологий. Повышение лексической компетенции является важным для эффективной коммуникации в профессиональной среде и для развития общей профессиональной компетенции студентов в области пищевых технологий.

Ключевые слова: профессиональная компетенция, пищевая технология, терминологическая осведомленность, лексические навыки, технический словарь, практические занятия, инновационные технологии.

Annotation. This article explores the importance of improving the professional competence of students in the field of food technology through enhancing their terminological and lexical skills. It emphasizes that in the rapidly developing field of food technology, students must not only master technical and technological knowledge but also acquire a comprehensive understanding of industry-specific terminology and vocabulary. The article discusses various methods for improving students' terminological proficiency, including the expansion of technical vocabulary, practical exercises, multidisciplinary approaches, and the application of innovative technologies. The enhancement of lexical skills is crucial for effective communication in the professional environment and for the development of students' overall professional competence in food technology.

Keywords: professional competence, food technology, terminological proficiency, lexical skills, technical vocabulary, practical exercises, innovative technologies.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Kirish. Oziq-ovqat texnologiyasi sohasi tez rivojlanayotgan va o'zgaruvchan sohalardan biri bo'lib, o'z ichiga ilm-fan, texnologiya, ishlab chiqarish va ishlab chiqarish jarayonlarining yangi yutuqlarini o'zida mujassamlashtiradi. Ushbu sohada mutaxassislar nafaqat texnologik bilimlarga, balki soha bilan bog'liq terminologik va leksik boylikka ham ega bo'lishi lozim. Shuning uchun, oziq-ovqat texnologiyasi yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini oshirishda til, ayniqsa, terminologik va leksik boylik muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada oziq-ovqat texnologiyasi talabalarining kasbiy kompetentligini oshirishda soha terminologiyasining roli va uning o'qitilishi metodikalari tahlil qilinadi.

Oziq-ovqat texnologiyasining ahamiyati va talablari. Oziq-ovqat texnologiyasi sohasida malakali mutaxassislar tayyorlash, avvalo, kasbiy bilimlarning yuqori darajada bo'lishini talab qiladi. Bu sohaga oid bilimlarni chuqur o'zlashtirish nafaqat texnik va texnologik bilimlarni, balki sohaning maxsus terminologiyasi va leksikasini bilishni ham o'z ichiga oladi. Oziq-ovqat texnologiyasining o'rganilishi jarayonida, talabalar, avvalo, ularning kasbiy faoliyatida zarur bo'lgan leksik va terminologik boylikni egallashlari kerak.

Oziq-ovqat texnologiyasi sohasidagi bilimlar va texnologiyalar doimiy ravishda yangilanib borayotgani sababli, bu sohada ishlaydigan mutaxassislar o'z bilimlarini va til boyligini doimiy ravishda yangilab borishlari zarur. Ayni paytda, yuqori sifatli ta'limni olish uchun til o'rgatish, ayniqsa, o'ziga xos ilmiy va texnik tilni tushunish va foydalanish zarurati ortib bormoqda.

Terminologiya va leksik boylikning kasbiy kompetentlikdagi o'rni

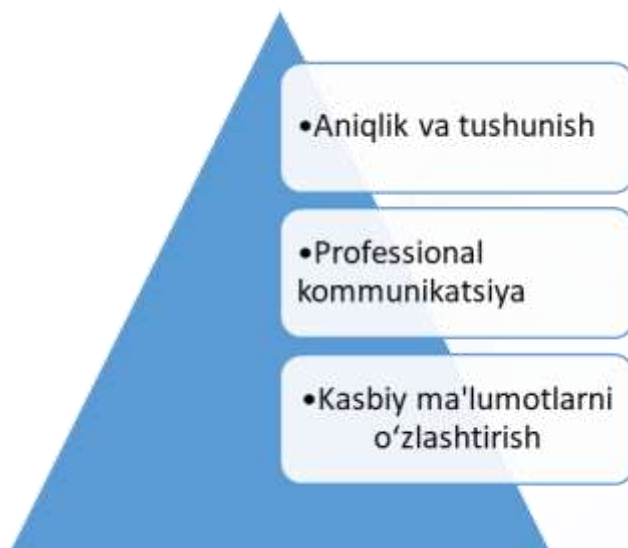
Terminologiya va leksik boylikni takomillashtirish, o'qitish jarayonida kasbiy kompetentlikning rivojlanishiga xizmat qiladi. Oziq-ovqat texnologiyasi talabalarining kasbiy kompetentligini oshirishda tilni chuqur o'rganishning asosiy maqsadi, o'quvchilarni soha bilan bog'liq aniq va to'g'ri terminologiyani bilish va qo'llay olish qobiliyati bilan ta'minlashdir. Bu esa o'z navbatida kasbiy so'zlashuvda, ilmiy ishlarni bajarishda va ishlab chiqarish jarayonlarida aniqlikni ta'minlaydi. Terminologiya va leksik boylik, ayniqsa, o'ziga xos ilmiy yoki texnik sohalarda, masalan, oziq-ovqat texnologiyasi yo'nalishida, mutaxassislarning kasbiy kompetentligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Kasbiy kompetentlik — bu malakali va samarali ish faoliyatini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilimlar, ko'nikmalar, va qobiliyatlarni o'z ichiga olgan umumiy tushunchadir. Terminologiya va leksik boylik esa ushbu kompetentlikni rivojlantirishda asosiy omil hisoblanadi.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Terminologiya va leksik boylikning kasbiy kompetentlikdagi roli (1-rasmga qarang)

Aniqlik va tushunish: Har bir soha o'zining maxsus terminologiyasiga ega. Oziq-ovqat texnologiyasi sohasida, masalan, "fermentatsiya", "pastoralizatsiya", "mikrobial boshqaruv" kabi atamalar mavjud. Bu atamalarni to'g'ri tushunish va ulardan to'g'ri foydalanish, mutaxassisning professional ishini to'g'ri bajarishi uchun zarur. Ular kasb egalariga o'z bilimlarini aniq va samarali tarzda ifodalash imkonini beradi.

Professional kommunikatsiya: Kasbiy faoliyatda yuqori malakali mutaxassislar o'rtasida samarali muloqot o'rnatish uchun terminologiya va leksik boylik zarur. Oziq-ovqat texnologiyasi sohasida ishlovchi mutaxassislar bir-biri bilan aniq tushunadigan va o'zaro to'g'ri axborot almashish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Shu bilan birga, turli ilmiy va amaliy maqsadlar uchun yozilgan hujjatlarda, ma'ruzalar va texnik tahlillarda to'g'ri terminlarni qo'llash juda muhim.

Kasbiy ma'lumotlarni o'zlashtirish: Oziq-ovqat texnologiyasi kabi murakkab sohalarda talabalar va mutaxassislar yangi bilimlarni o'zlashtirishda to'g'ri terminologiyaga asoslangan bilimlarni egallashlari lozim. Bu nafaqat umumiy ilmiy bilimlar, balki konkret amaliy bilimlarni ham o'z ichiga oladi. Masalan, "glikogen", "antioxidant", yoki "probiotik" kabi atamalarni to'g'ri tushunish va qo'llash kasbiy malakani oshirishga yordam beradi.

2. Terminologiyani o'rganishning metodikasi

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Terminologiya va leksik boylikni o'rganish jarayoni o'quv jarayonida muhim o'rin tutadi. Oziq-ovqat texnologiyasi sohasida talabalarining kasbiy kompetentligini oshirishda quyidagi metodlar samarali bo'lishi mumkin (**1-jadvalga qarang**):

Terminologiyani o'rganishning metodikasi	
Maxsus leksik o'quv dasturlari	Oziq-ovqat texnologiyasi talabalariga mo'ljallangan terminologik va leksik treninglar tashkil etish
Amaliy mashg'ulotlar va simulyatsiyalar	O'quvchilarga soha bilan bog'liq real vaziyatlarda terminlarni ishlatishni o'rgatish.
Multidisipliner yondashuv	Oziq-ovqat texnologiyasida ishlaydigan mutaxassislar boshqa fanlar, masalan, biologiya, kimyo, fiziologiya kabi sohalarning terminologiyasiga ham ega bo'lishlari kerak.

• **Maxsus leksik o'quv dasturlari:** Oziq-ovqat texnologiyasi talabalariga mo'ljallangan terminologik va leksik treninglar tashkil etish. Bu treninglar davomida talabalar soha terminlarini to'g'ri va samarali ishlatishni o'rganadilar.

• **Amaliy mashg'ulotlar va simulyatsiyalar:** O'quvchilarga soha bilan bog'liq real vaziyatlarda terminlarni ishlatishni o'rgatish. Bu usul talabalarga kasbiy faoliyatni rivojlantirishda haqiqiy sharoitlarda qo'llaniladigan atamalarni o'rganishga yordam beradi.

• **Multidisipliner yondashuv:** Oziq-ovqat texnologiyasida ishlaydigan mutaxassislar boshqa fanlar, masalan, biologiya, kimyo, fiziologiya kabi sohalarning terminologiyasiga ham ega bo'lishlari kerak. Bu multidisipliner yondashuv, talabalarni kengroq bilimlar bazasiga ega bo'lishga yordam beradi.

Leksik boylikning kasbiy kompetentlikka ta'siri

Leksik boylik kasbiy kompetentlikning boshqa muhim jihati hisoblanadi. Leksik boylik nafaqat sohaning texnik terminologiyasini o'zlashtirishni, balki so'z boyligining kengayishini ham anglatadi. Bu esa o'z navbatida quyidagi foydalarni keltiradi:

• **Kreativ va aniq ifodalash:** Leksik boylik kasbiy so'zlashuvda yangiliklar yaratish va to'g'ri ifodalar yordamida maqsadga erishish imkoniyatini beradi.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

Masalan, yangi texnologiyalarni ta'riflashda muayyan so'zlar va iboralar yordamida kreativ yondashuvni ta'minlash mumkin.

• **O'quvchilarning intellektual rivoji:** Leksik boylikni oshirish talabalar va mutaxassislarning umumiy intellektual rivojlanishiga ham yordam beradi. Ular nafaqat sohaning maxsus atamalarini, balki umumiy va zamonaviy ilmiy so'zlarni ham yaxshi o'zlashtiradilar.

• **Ko'p tillilik va xalqaro hamkorlik:** Oziq-ovqat texnologiyasi sohasida xalqaro aloqalar rivojlanib bormoqda. Shuning uchun, turli tillarda, jumladan, ingliz, rus, va boshqa tillarda to'g'ri terminologiyani ishlatish talab qilinadi. Leksik boylikni oshirish bu sohada muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur.

Terminologik boylikni takomillashtirish usullari.

Oziq-ovqat texnologiyasi yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini oshirishda ularning texnik va ilmiy so'zlar bazasini kengaytirish muhim o'rin tutadi. Talabalar o'zlari o'rganayotgan sohaning terminologiyasini bilishlari kerak. Bu uchun maxsus darslar, leksik treninglar va ilmiy maqolalar o'qish amaliyotlari tashkil etilishi zarur.

Talabalar o'z kasbiy faoliyatini rivojlantirishda real ishlab chiqarish sharoitida amaliy tajriba orttirishlari muhim. Bu amaliy mashg'ulotlar davomida, talabalar o'z terminologik va leksik boyliklarini to'g'ri ishlatishni o'rganadilar. Xususan, ishlab chiqarish jarayonlarini tushuntirish, mahsulotlarni sinovdan o'tkazish va sifatni baholash kabi faoliyatlarda sohaning terminologiyasiga to'liq ega bo'lish zarur. Oziq-ovqat texnologiyasi o'zining tabiati bo'yicha ko'plab boshqa fanlar bilan chambarchas bog'liqdir. Kimyo, biologiya, fizika, va sog'liqni saqlash kabi sohalarning terminologiyasini o'rganish va ularni kasbiy faoliyatda qo'llash talabalar uchun muhimdir. Buning uchun turli fanlar o'rtasida integratsiya va multidisipliner yondashuv amalga oshirilishi zarur.

Soha rivojlanishiga qarab yangi texnologiyalar va metodlarni o'rganish, ularning terminologiyasini to'g'ri tushunish va qo'llash, talabalar uchun katta ahamiyatga ega. Ushbu jarayonda o'qituvchilar o'quvchilarga yangiliklardan xabardor bo'lishlarini va ularni o'z kasbiy faoliyatlarida qo'llashni o'rgatishlari lozim.

Leksik boylikni oshirishning ahamiyati. Leksik boylik nafaqat soha terminologiyasini egallash, balki sohaning eng zamonaviy, keng qo'llaniladigan atamalarini bilish ham muhimdir. Oziq-ovqat texnologiyasi talabalarining leksik boyligini oshirish, ularning so'z boyligini kengaytirish, til va soha bilimlarini mukammal va aniq ifodalash imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, ularning

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

kommunikativ kompetentligini oshiradi va kasbiy so'zlashuvda yuqori natijalarga erishishga yordam beradi.

Xulosa. Oziq-ovqat texnologiyasi yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini oshirishda terminologik va leksik boylikni takomillashtirish o'quv jarayonining ajralmas qismi bo'lib qoladi. Talabalar faqat texnologik va ilmiy bilimlar bilan emas, balki sohaning maxsus tili va leksikasini mukammal egallash bilan ham muvaffaqiyatga erishadilar. Shu bois, ta'lim jarayonida soha tilini o'rganishga e'tibor qaratish, yangiliklarga moslashish, amaliy mashg'ulotlar o'tkazish, va ilmiy materiallarni o'rganish zarur. Bu yondashuv oziq-ovqat texnologiyasi mutaxassislarning professional rivojlanishiga xizmat qiladi va ularni global ish bozorida muvaffaqiyatga olib keladi. Terminologiya va leksik boylikning kasbiy kompetentlikdagi roli juda muhim. Oziq-ovqat texnologiyasi kabi ixtisoslashgan sohalarda mutaxassislarning muvaffaqiyati faqat texnologik bilimlarga emas, balki soha tilini va leksikasini to'g'ri tushunish va qo'llashga ham bog'liqdir. Shuning uchun, soha bo'yicha ta'lim olishda terminologik va leksik boylikni oshirishga alohida e'tibor qaratish talabalar va mutaxassislarning professional rivojlanishiga katta yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bunyodov, R. R. (2018). Oziq-ovqat texnologiyasi (2-bosqich). Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Jalilov, M. M., & Mirzaev, A. M. (2020). Oziq-ovqat mahsulotlarining texnologiyasi: Ilmiy-amaliy qo'llanma. Tashkent: Innovatsiya va ilm-fan nashriyoti.
3. Akhmedova, L. S. (2019). Oziq-ovqat texnologiyasidagi ilmiy tahlil va amaliy qo'llanmalar. Toshkent: Yangi avlod nashriyoti.
4. Nematov, S. A., & Raxmatov, A. M. (2017). Oziq-ovqat texnologiyasining asoslari va terminologiyasi. Tashkent: Ta'lim nashriyoti.
5. Miroshnichenko, M. A., & Dobrovolskaya, T. V. (2015). Lexical and terminological features of food technology terminology. *Journal of Technical Linguistics*, 12(3), 45-51.
6. Popova, N. I., & Streltsova, E. P. (2021). Interdisciplinary approach in the study of food technology terminology. *Food Science and Technology Review*, 7(2), 101-109.
7. Khusainov, K. F. (2018). Modern trends in the terminology of food technology. *International Journal of Food Engineering*, 5(2), 31-39.
8. Melikhov, E. V., & Ivanov, V. S. (2022). Methods of improving lexical competence in specialized fields. *Linguistics and Education*, 19(4), 89-97.
9. Shakhidullaev, M. K. (2020). Food technology education and the role of terminology in professional communication. *The Journal of Modern Food Technologies*, 3(1), 11-18.
10. Gavrilova, A. S. (2019). Effective teaching of professional vocabulary to students of food technology. *Food Technology and Education*, 16(5), 56-63.